

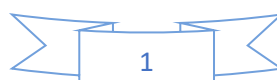
Mon verden dør lidt

Oversatte digte og aforismer

ved

Christian N. Spangshus

Holstebro, 2020

Tilegnet min hustru
Maryla Twardowska-Spangshus

Polske digte

...

Halina Poświatowska

(1935-1967)

Mon verden dør lidt

mon verden dør lidt
når jeg dør
jeg ser og ser
med en pelskrave af ræv
går verden
jeg har aldrig tænkt på
at jeg er et hår i dens pels
altid var jeg her
den – dér
alligevel
er det rart at tænke på
at verden dør lidt
når jeg dør

*Oversat fra polsk 1989 af Christian Spangshus
efter "czy świat umrze trochę"*

Mit hjertes fugl

mit hjertes fugl
sørg ikke
jeg mader dig med frø af glæde
du blusser op

mit hjertes fugl
græd ikke
jeg mader dig med frø af ømhed
du flyver op

mit hjertes fugl
med hængende vinger
rusk ikke
jeg mader dig med frø af død
du sover ind

*Oversat fra polsk 2019 efter "ptaku mojego serca"
af Christian Spangshus*

min kære du er blind –

Min kære du er blind
jeg bebrejder ikke dig
men selv havde jeg to øjne der så
forgæves
med mine seende øjne
kasted' jeg ikke et blik på dit hjerte
med mine favnende hænder
tog jeg ikke om det
og det undslap mig
som jorden gud
for at tumle rundt i sin planetbanes
ensomhed
og du blev så fjern
som Mælkevejen
nu kun synlig om natten
søvnløs af kulde

*Oversat 1989 fra polsk af Christian Spangshus
efter: "Ty miły jesteś ślepy"*

Under sydens sol

kongelyset med sit hår af guld
sit hår af rustrød skarlagen
svøbt om halsen
spænder sine grønne bryster
mod jordens mørkladne krop
kongelyset kender ingen skam
kongelyset er et græs
solstrålerynket
blomstrer hun op
kongelyset bøjer sit bleggrønne legeme
under den sollyse himmel
priser med hele hårets fylde
den frodige gyldne nøgenhed

*Oversat fra polsk 1989 af Christian Spangshus
efter "W słońcu południa"*

Jeg er Julia -

jeg er Julia
jeg er 23 år
engang smagte jeg kærligheden
den var bitter
som en kop sort kaffe
den forstærkede
hjerterets rytme
opirrede min levende organisme
bragte sanserne i oprør

den forsvandt

jeg er Julia
højt på balkonen
afhængig
råber jeg kom tilbage
kalder jeg kom tilbage
jeg sætter pletter
på mine itubidte læber
med blodets farve

den kom ikke tilbage

jeg er Julia
jeg er tusinde år
og jeg lever -----

Oversat fra polsk af Christian Spangshus

efter "Jestem Julia" fra samlingen "Hymn balwochwalczy", 1958

Józef Wybicki

(1747-1822)

End er Polen ej fortabt

End er Polen ej fortabt,
Så længe som vi lever.
Hvad os fremmed magt bortrevet har,
Vil vi med sværd genvinde.

March, march Dabrowski,
Fra Italien til Polen.
Under din kommando
Forenes vi med folket.

Vi går over Wisla, over Warta,
Ja vi bli'r polakker.
Bonaparte gav eksempel på,
Hvordan vi vinder sejren.

March, march Dabrowski,
Fra Italien til Polen.
Under din kommando
Forenes vi med folket.

Som Czarniecki i tider tunge
Under svenskernes erobring
Vendte over havet hjemad
For sit fædreland at frelse.

March, march Dabrowski,
Fra Italien til Polen.
Under din kommando
Forenes vi med folket.

Sagde en fader til sin Basia
Rørt til glædestårer:

Hør blot, lyt, det er jo vore egne,
Som dér slår på tromme.

March, march Dabrowski,
Fra Italien til Polen.
Under din kommando
Forenes vi med folket.

Oversat fra polsk 1998 af Christian Spangshus

efter "Jeszcze Polska nie zginęła"

(Polens nationalsang)

Antoni Słonimski

(1895-1976)

Kald ikke på mig

Kald ikke på mig. Det nytter ikke.
Vent i stuen bag væg og dør.
Fra den døende himmel flyder
Solen. En vældig dråbe blod.

End må jeg stå her i kulden,
Til jeg favnes af mørke og gys.
Står her og ved, nogen er i haven.
Hører her sukken, hvisken og skridt.

Kald ikke på mig ...

Gå væk fra vinduet. Græd ej, kære.
Stå her jeg må, til nymånen lyser.
Gammel og uklar er denne sag
Og der er ingen brug for ord.

Kald ikke på mig ...

Den kalder mig til sig med sagte sang
Frem bag grenene, som bag tremmer,
Opsvulmet af tårer, skælvende af vrede
Min egen røst for længe siden.

Oversat fra polsk af Christian Spangshus efter: „Nie wołaj mnie”.

Ungdom

Det begyndte for længst og det varer endnu
Stavelserne susede som blade for vinden
Rørelsen vibrerer og skælver over hvert ord
Som sommervarm luft over blomsterne stryger.

Det begyndte for længst, i vor ungdoms år,
Da ordet var en hvisken, et undseligt skrifte.
Solen ikke en sol men en spådom du fik
Om tusinde soles glans over denne jord.

Ungdommen var som en port, en dunkel forhal,
Der førte dig ind i solfyldte marmorarkader.
I dag er solen en sol. Forlænget i skyggen.
Natten er mørk, tusemørket gråt og daggryet blegt.

Der er kun det der er. I eksakte måls tvang
Åbnede sig en verden stor. Alt er muligt.
Men hvornår og hvorfor, hvordan svandt den trolddom,
Som dryppede ægte drømme i vort uægte liv?

Det begyndte for længst og det varer endnu
I splid, uroligt, stadig endnu ufordrageligt,
Det, der gør, at hjertet, at læberne føler sult.
Det, der gør, at hjertet og min stemme skælver.

Oversat fra polsk af Christian Spangshus efter "Młodość".

Stefan Jurkowski

(1948-)

Frygt

på hvilket sprog
med hvilket alfabet
skal jeg skrive testamente
stadig oftere kommer der hvide nætter og sorte dage –
solens lys bliver hele tiden tættere
ordene som vi kastede i vejret som bolde
i dag banket ned i jorden som brosten
i de indre fæstninger skjulte tanker
der dør ensomme og barnløse
men rundt om smilende mennesker
der tager mørke og kulde som den største gave
på deres døre banker kunstige blomster og kvartslamper
de leger med ordenes optøende hagl
og siger – læspende – ”lykke”
på hvilket sprog skal jeg sige dem mit farvel
hvad skal jeg efterlade dem
vil jeg f o r t s a t være et menneske?

Oversat fra polsk af Christian Spangshus efter ”Obawa”

Leopold Staff

(1878-1957)

DE LÆSENDE

Tusmørket råder, den brændende sol udslukt;
Træernes skygger ved bredden svinder, her
Drømmer en ung mand, brændende håbefuld,
Kysende bladet i bogen om Julia.

Milevidt borte etsteds i parken
Vandrer på stien en pige så ensomt,
Samme bog ømt til sit bryst hun just knuger,
Hviskende hengivent sødmefuldt: "Romeo!"

Selvsamme bog, samme time og længsel
Åbned' i sjælene kærligheds porte;
Her blev de ét, iklædt livsvårens pragt

Opleved' gensidigt omfavnet første
Rusens ekstase, dem hidindtil ukendt,
Skønt de ej kender ej ved om hinanden.

Oversat fra polsk af Christian Spangshus efter: "Czytelnicy".

SÅ MAN KAN ELSKE

Så man kan elske uvidende om det?
Efter et tilfældigt, ganske kort møde
Give hinanden et håndtryk til afsked,
Med fred i sjælene gå bort - for altid ...

Næste dag dog, ja for knap er man adskilt,
Brat til hin dag i sin tanke forvilde
Standse som foran et under, et gyldent,
Føle sit hjerte som helt - i forvisning!

Siden tilbage at vende, forgæves,
Fortiden gransker erindringens sigte,
For der at finde, hvad da var i live!

Vemodigt drysser blot det tørre, grå støv,
Som timeglassets sand, der hvisker: "For sent!"-
Ak, man kan elske uvidende om det!

Oversat fra polsk af Christian Spangshus efter:

"Więc można kochać" fra samlingen "Sowim piórem", 1921.

Kazimierz Przerwa-Tetmajer

(1865-1940)

Birketræer

De grædende birkes rustbrune
Blade brast i gråd
Til fjerne mørke have
Gik deres stemmes båd.

Og havene spurgte: "Hvorpå
Er den triste hulken tegn?
Savner I den lyse sol,
Savner I regn?"

"Ej savner vi den lyse sol,
Regn skyerne sende lod,
Men jorden, som vi vokser i,
Er gennemvædet med blod"

Oversat fra polsk af Christian Spangshus efter: "Brzozy"

Karol Wojtyła

(1820-2005)

Arbejderen på våbenfabrikken

Jeg har ingen indflydelse på klodens skæbne

Jeg udløser ingen krige

Om jeg går sammen med dig – eller imod dig – det ved jeg ikke

Jeg er uden synd

Og netop det piner mig, at jeg er uden indflydelse, at jeg er uden synd

At jeg laver bittesmå møtrikker og klargør ødelæggelsens fragmenter

Men ikke råder over helheden, over den menneskelige skæbne

Jeg ville gerne skabe en anden helhed og en anden skæbne

(men hvordan gøre det uden fragmenter?)

Hvor jeg selv og enhver anden, hvor det enkelte menneske

Er selve den retfærdige og hellige sag

Som ingen tør lægge øde i gerning

Og ingen fornægte i ord

Den verden jeg skaber er ikke god -

Dog jeg skaber jo ikke den onde verden!

Men er det nok?

Karol Wojtyła

(Pave Johannes Paul II)

Oversat fra polsk 1983 af Christian Spangshus

Polske aforismer

...

Stanislaw Jerzy Lec

(1909-1966)

Uredte tanker

Et udvalg

Måske har Gud udsét mig til at være ateist?

Måske er vi bare en andens erindring?

Måske kommer vi engang til at udnytte den menneskelige sjæl industrielt?

Jeg skal grine godt, hvis de ikke når at ødelægge verden før dens undergang.

Anonymitet bør kun tillades, hvis den der bruger det faktisk **er** ingenting.

En skuespiller bør have noget at sige, selv om han så kun har en rolle uden replikker.

Vær altruist. Respektér andres egoisme.

Vær realist. Sig ikke sandheden.

Vær selvlærte, vent ikke på at livet oplærer jer.

Vær mennesker, i det mindste indtil videnskaben opdager, at vi er noget andet.

Tankeløshed dræber. Andre.

Afmægtig vrede udretter mirakler.

Giv Gud, hvad Guds er, og kejseren, hvad kejserens er. Men hvad med menneskene?

Byg broer fra menneske til menneske, naturligvis vindebroer.

Når I vælter statuer, husk at bevare soklerne. De kan altid bruges igen.

For at nå frem til kilden, må man svømme mod strømmen.

Kejsere dræbes som regel af venner. For de er hans fjender.

Skygge? Det mest optimistiske man kan tænke sig. Den er et bevis på, at der er lys udenom.

Sæt pris på ordene. Ethvert af dem kan blive dit sidste.

Hvis du vil skjule dit ansigt – gå nøgen.

Jeg ville bare sige et enkelt ord til verden. Da jeg ikke var i stand til at gøre det, blev jeg forfatter.

Oversat fra polsk 2020 af Christian Spangshus efter ” Myśli nieuczesane ”

Engelske digte

.....

William Butler Yeats

(1865-1939)

Innisfree – øen i søen

Jeg vil rejse mig og gå nu, og rejse til Innisfree,
Og bygge dér en hytte, af ler og fletværk på simpel syld
Ni rækker bønner vil jeg have der og et stade til en honningbi
Og bo alene i en lysning, med summen af bier fyldt

Og jeg vil få fred dér, i langsomme dråber falder freden sød
Drypper fra morgenens slør, hyldet af fårekylningens sang.
Dér er midnatten lys og middag en purpurglød,
Fuld af iriskens vingeslag er aftenen lang.

Jeg vil rejse mig nu og gå, for altid både dag og nat
Hører jeg den sagte klukken af vand ved søens bred
Når jeg står på gaden eller fortovet trist og mat
Hører jeg det dybt i mit hjertes grund.

Oversat 2020 af Christian Spangshus efter: "The Lake Isle of Innisfree", 1888

Ved pilehaven

Ved pilehaven mødtes min elskede og jeg
Hun kom på letten fod helt såsom i en leg
Hun bad mig tage elskov let som blade gror på træet tæt
Men jeg som ung og tåbelig, gav hende ikke ret

På en mark ved floden stod min elskede og jeg
Med sin hånd på min skulder til den hun læned' sig
Hun bad mig tage livet let, som græs på engens muld
Men jeg var ung og tåbelig, og er nu af tårer fuld.

Oversat fra engelsk 2020 af Christian Spangshus
efter: "Down by the Salley Gardens", 1889

Walter de la Mare

(1873-1956)

Lytterne

"Er der nogen der?" sagde den rejsende
Bankende på den månelyste dør;
I stilheden gumlede hans hest på græsset
I skovbundens bregnekrat
Og en fugl fløj op fra sit fuglehus
Op over den rejsendes hoved
Og han slog igen på døren for anden gang.
"Er der nogen der?" sagde han.
Men ingen kom ned til den rejsende.
Intet hoved lænede sig ud over en bladdækket
Sålbænk og så ham ind i de grå øjne
Som han stod der rådvild og stille.
Kun en skare af fantomlyttere,
Som da boede i det tomme hus,
Stod og lyttede i månelystets stilhed
Til denne stemme fra menneskets verden.
De trængtes i månens stråler på den mørke trappe
Som går ned til den tomme hall

Lyttende i luften, der var oprørt og rystet
Af den ensomme rejsendes kalden.
Og han følte i sit hjerte deres fremmedhed,
Deres tavshed der svarede på hans råk.
Mens hans hest rørte på sig, græssende på grønsværen
Under stjernehimlen i løvets kreds.
Og pludselig slog han på døren endnu
Hårdere og løftede hovedet:
”Sig til dem at jeg kom, men ingen svarede,
At jeg holdt mit ord!” sagde han.
Lytterne rørte sig ikke det mindste
Skønt hvert et ord fra hans mund
Kastedes som ekko gennem husets tavse skygger
Fra den ene mand som var vågen dér.
Jo, de hørte hans fod i stigbøjlen
Og lyden af jern mod sten
Og hvordan stilheden bølgede blidt tilbage
Da lyden af hove i galop var borte.

Oversat fra engelsk 2020 af Christian Spangshus

efter: The Listeners, 1912

John Donne

(1572-1631)

Intet menneske er en ø

Intet menneske er en ø

Ingen sig selv nok

Enhver er en del af kontinentet

En del af det hele

Hvis havet bortvasker en jordklump

Formindskes Europa

Såvel hvis det var et forbjerg

Såvel hvis det var dine venners hus

Eller dit eget

Hvert menneskes død formindsker mig

For jeg er del af menneskeheden

Spørg derfor aldrig hvem klokken ringer for

Den ringer for dig

Oversat fra engelsk 2020 af Christian Spangshus efter "No man is an island"

Robert Louis Stevenson

(1850-1894)

Requiem

Her under himlen med stjerner på
Grav min grav og læg mig ned
Glad for livet, i døden glad
Og til min grav jeg villigt går

Indrids på stenen dette vers:
Her han ligger hvor han ville selv;
Hjemme er sømanden fra sit hav
Og en jæger fra mark og skov

Oversat fra engelsk 2020 af Christian Spangshus efter: "Requiem"

Amerikanske digte

.....

Robert Frost

(1874-1963)

Om at standse ved en skov på en snefyldt aften

Hvis skov det er jeg ved nok hvem
Den lille landsby er hans hjem
Han ser mig ikke standse her
Med blikket på hans skov i sne

Min lille hest det finder sært
Med stop hvor intet hus er nært
Imellem skov og frossen sø
På den mørkeste aften i år

Han giver seletøjets bjælde et ryst

Og spørger: er det her en fejl?
Ellers høres kun en hviskende vind
Der bærer de lette sneflager bort

Så smuk er skoven dyb og mørk
Men jeg har løfter som holdes skal
Og langt at gå før søvnens ro
Og langt at gå før søvnens ro.

Oversat fra engelsk 2020 af Christian Spangshus efter:
"Stopping by Woods on a Snowy Evening", 1923

Tyske digte

.....

Rainer Maria Rilke

(1875-1926)

Panteren

Hans blik har vandret over tremmerne tit
Og er så træt at det intet rummer.
Det synes ham at der er tusind tremmer
Og bag tusind tremmer ingen verden.

Den smidige bløde gang med stærke skridt,
En drejen omkring i allermindste kreds
Er som en dans af kraft om et midtpunkt
Hvori en stor vilje bedøvet står

Kun til tider trækkes pupillens forhæng
Lydløst op. Da glider et billede ind,
Går gennem lemmernes anspændte stilhed
... Ind i hjertet og er ej mere.

Oversat fra tysk af Christian Spangshus 2021 efter "Der Panther", 1902

Stier der intetsteds fører hen

Stier der intetsteds fører hen

Mellem to enge

Man kunne sige ret søgt:

Er afvejet fra deres mål

Stier der ganske ofte

Ikke andet foran sig har

End det blotte rum

Og årstiden

*Oversat fra fransk (original) og tysk af Christian Spangshus, 2021,
efter: Chemins qui ne mènent nulle part, og: Pfade, die nirgendwo hin führen*